

Ανάλυση στα γεγονότα

Εθελotuφλούμε για Ασφαλιστικό και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Του ΜΑΝΟΛΗ Γ. ΔΡΕΤΤΑΚΗ*

Η άρνηση της συντριπτικής πλειονότητας τόσο των πολιτικών όσο και των πολιτών να δουν κατάματα και να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα άλυτα προβλήματα του τόπου είναι διαχρονική και αυξάνει συνεχώς το κόστος της επίλυσής τους. Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε δύο από τα προβλήματα αυτά, τα οποία έχουν έρθει στην επικαιρότητα τους τελευταίους μήνες: το Ασφαλιστικό και τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ασφαλιστικό πρόβλημα έχει χαρακτηριστεί ως «ωρολογιακή βόμβα» στα θεμέλια των δημοσίων οικονομικών της χώρας. Σχετικές εκθέσεις επιτροπών ειδικών και διεθνών οργανισμών, στις οποίες επισημαίνεται η σοβαρότητα του προβλήματος και στις οποίες προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος, έχουν υποβληθεί σε προηγούμενες κυβερνήσεις, ενώ η σημερινή κυβέρνηση έχει συστήσει ακόμα μία επιτροπή για το ίδιο θέμα.

Τα μέτρα που συνήθως προτείνονται για την αντιμετώπιση του ασφαλιστικού προβλήματος και τα οποία συναντούν αντίδραση από την πλευρά των εργαζομένων είναι η αύξηση του ορίου ηλικίας, στο οποίο χορηγούνται οι συντάξεις, η εφαρμογή του ίδιου ορίου σε γυναίκες και άνδρες και η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων. Πριν, όμως, από τη λήψη τέτοιων μέτρων θα πρέπει να αντιμετωπιστούν δύο θεμελιακά προβλήματα του Ασφαλιστικού, στα οποία εθελotuφλούν τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι πολίτες.

Το πρώτο αφορά τα αίτια που προκαλούν την αύξηση των δαπανών για συντάξεις. Το κύριο αίτιο είναι η αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν οι ηλικιωμένοι στο σύνολο του πληθυσμού. Η αύξηση του ποσοστού αυτού είναι αποτέλεσμα από τη μια μεριά της αύξησης του προσδόκιμου επιβίωσης και από την άλλη της δραματικής μείωσης των γεννήσεων.

Η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης είναι, φυσικά, μια ευχάριστη εξέλιξη και το μόνο που απαιτείται είναι η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των μακροβιότερων συνταξιούχων. Η βελτίωση, όμως, αυτή, ανάμεσα στα άλλα προϋποθέτει ικανοποιητικές συντάξεις και την αύξηση ή έστω τη διατήρηση, της αγοραστικής τους δύναμης.

Οι γεννήσεις μειώθηκαν δραματικά τη δεκαετία του '80 και στη συνέχεια παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα τα μισά περίπου έτη της 15ετίας 1990-2004 να είναι λιγότερες από τους θανάτους. Παρ' ότι οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος της χώρας ερευνήθηκαν από μια διακομματική επιτροπή της Βουλής τη διετία 1991-93 και η επιτροπή κατέθεσε το ομόφωνο πόρισμά της τον Φεβρουάριο του 1993 προτείνοντας μια σειρά μέτρων για την αντιμετώπισή του, καμία κυβέρνηση δεν έλαβε τα ουσιαστικά μέτρα που προτείνονται στο πόρισμα αυτό, για να βοηθήσει τις οικογένειες που θέλουν να αποκτήσουν παιδιά αλλά αδυνατούν να τα φέρουν στον κόσμο εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Το δεύτερο αφορά την ανεπάρκεια των πόρων για την κάλυψη των συντάξεων. Παρ' ότι όλες οι εκθέσεις για το ασφαλιστικό πρόβλημα τονίζουν τη μεγάλη έκταση της εισφοροδιαφυγής, εν τούτοις κανένα ουσιαστικό μέτρο δεν λαμβάνεται για την πάταξή της.

Η εισφοροδιαφυγή, στην οποία είναι συνένοχοι εργαζόμενοι και εργοδότες, συνδέεται στενά με τη μεγάλη έκταση της παραοικονομίας. Για την πάταξη της εισφοροδιαφυγής και τον δραστικό περιορισμό της παραοικονομίας απαιτούνται σκληρά μέτρα, τα οποία όλες οι κυβερνήσεις, εθελotuφλώντας, δεν τολμούν να τα λάβουν, φοβούμενες το πολιτικό κόστος.

Αν αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά το δημογραφικό πρόβλημα και το πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής και διαπιστωθεί η ανάγκη λήψης μέτρων στους τομείς που προτείνουν οι επιτροπές για την επίλυση του Ασφαλιστικού, τότε πολιτικοί και πολίτες πρέπει να πάψουν να εθελotuφλούν και να συμφωνήσουν στη, με κοινωνική ευαισθησία, εφαρμογή ορισμένων από αυτά.

Τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι, και αυτά, διαχρονικά. Αρκεί να θυμηθούμε την αναταραχή στα ΑΕΙ της χώρας, που προκάλεσε ο νόμος 815 το 1978. Παρόμοιες αναταραχές έχουν προκαλέσει κατά καιρούς άλλα νομοθετήματα ή μέτρα και μία από αυτές είναι εκείνη που προκλήθηκε πρόσφατα εξαιτίας της πρόθεσης της κυβέρνησης να νομοθετήσει ορισμένα εμβολωματικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ο νόμος 1268/82, «ο νόμος-πλαίσιο», παρ' ότι έκανε ορισμένες τομές που χρειαζόνταν τα ΑΕΙ της χώρας, προκάλεσε και προκαλεί προβλήματα, τα οποία απαιτούν αντιμετώπιση. Π.χ. δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι με τις υπάρχουσες διατάξεις, το «άσυλο» δεν προστατεύεται και ότι είναι ανάγκη να αξιολογείται η απόδοση τόσο των ΑΕΙ όσο και των μελών ΔΕΠ. Ομως, τα προβλήματα που θέλει να ρυθμίσει με τις

προτάσεις της η κυβέρνηση δεν είναι ούτε τα μόνα ούτε και τα κύρια. Υπάρχουν γενικότερα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία όχι μόνο δεν αντιμετωπίζονται, αλλά εξαιτίας της εθελοτυφλίας πολιτικών και πολιτών, οξύνονται και πολλαπλασιάζονται.

Η επιμονή πολιτών, τοπικών αρχόντων και βουλευτών και η ενδοτικότητα των εκάστοτε κυβερνήσεων (και ιδιαίτερα των υπουργών Παιδείας, ανάμεσα στις οποίες και η σημερινή), έχουν δημιουργήσει Σχολές και Τμήματα ΑΕΙ και ΤΕΙ διάσπαρτα σε διάφορες πόλεις, τα οποία, εκτός του ότι παράγουν ανέργους, συμβάλλουν στην ουσιαστική κατάργηση της έννοιας του πανεπιστημίου και στη χειροτέρευση της ήδη χαμηλής ποιότητας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας.

Η χαμηλή ποιότητα πολλών τμημάτων των παλαιών ΑΕΙ και η ακόμα χαμηλότερη πολλών τμημάτων των νέων ΑΕΙ, καθώς και η κάθε άλλο παρά τριτοβάθμιου επιπέδου παρεχόμενη εκπαίδευση σε πολλά τμήματα των ΤΕΙ είναι αποτέλεσμα τριών τουλάχιστον παραγόντων:

(α) Πρώτα τα μέλη ΔΕΠ. Σε πολλά τμήματα των νέων ΑΕΙ ένα σημαντικό ποσοστό του διδακτικού προσωπικού είναι ειδικοί επιστήμονες που δεν έχουν εκλεγεί σε θεσμοθετημένες θέσεις και παρ' όλα αυτά υπάρχουν ελλείψεις σε μέλη ΔΕΠ. Ελλείψεις υπάρχουν, επίσης, και σε πολλά τμήματα των παλαιών ΑΕΙ. Πέρα, όμως, από τις ελλείψεις υπάρχει το πρόβλημα της επιστημονικής επάρκειας (δηλαδή της διδακτικής ικανότητας και του συνεχιζόμενου ερευνητικού έργου ποιότητας) πολλών μελών ΔΕΠ τόσο των παλαιών όσο και των νέων ΑΕΙ. Ένα μέρος του προβλήματος αυτού στα παλιά ΑΕΙ οφείλεται στις διατάξεις του νόμου-πλαισίου με βάση τις οποίες έγιναν προαγωγές υπηρετούντων στα ιδρύματα αυτά, ενώ ένα άλλο στις ευνοιοκρατικές και όχι αξιοκρατικές εκλογές σε ορισμένα τμήματα. Γι' αυτές τις εκλογές οι κύριοι υπεύθυνοι είναι αυτοί που συγκροτούν τα σώματα των εκλεκτόρων.

(β) Η επάρκεια των εφοδίων που παίρνουν από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι εισαγόμενοι στα ΑΕΙ και ΤΕΙ και η εργατικότητα και επιμέλειά τους στη διάρκεια των σπουδών τους. Η σωστή θεσμοθέτηση της βάσης του 10 ως ελάχιστου βαθμού για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ δεν αντιμετωπίζει τη ρίζα του προβλήματος. Η ρίζα αυτή βρίσκεται στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε ό,τι αφορά την εργατικότητα και επιμέλεια των φοιτητών, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι πάντοτε υπήρχαν και υπάρχουν επιμελείς φοιτητές που τελειώνουν κανονικά τις σπουδές τους και στη συνέχεια διαπρέπουν στις επιστήμες τους, κύρια στο εξωτερικό. Το φαινόμενο, όμως, των λεγομένων «αιώνιων φοιτητών» -άλλη μια «μοναδικότητα» της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης- δείχνει και αποδεικνύει ότι πολλοί φοιτητές (με εξαίρεση εκείνους που αναγκάζονται να εργάζονται γιατί δεν έχουν τα οικονομικά μέσα) δεν παίρνουν στα σοβαρά τις σπουδές τους. Η ευθύνη τόσο των φοιτητών αυτών όσο και των γονέων τους για την κατάσταση αυτή είναι τεράστια.

(γ) Οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όπως έχουμε δείξει σε πολλά άρθρα μας, οι δαπάνες αυτές (από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων) ανά σπουδαστή στη χώρα μας είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι δαπάνες αυτές είναι εντελώς ανεπαρκείς για να καλύψουν τα κενά που υπάρχουν σε μέλη ΔΕΠ στα παλαιά και ιδιαίτερα στα νέα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ, την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών των υπηρετούντων μελών ΔΕΠ, την ανέγερση και αποπεράτωση των αναγκαίων κτιριακών εγκαταστάσεων πολλών ΑΕΙ και ΤΕΙ, τον εξοπλισμό τους με την αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή, την αγορά των αναγκαίων βιβλίων και περιοδικών και τη σωστή λειτουργία των βιβλιοθηκών, τη χορήγηση υποτροφιών σε φοιτητές με ανεπαρκή οικονομικά μέσα κ.λπ.

Η κάλυψη όλων των παραπάνω αναγκών των ΑΕΙ και ΤΕΙ -αλλά και των αναγκών της δευτεροβάθμιας, πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης- απαιτεί την αύξηση των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση από το 3,5% του ΑΕΠ (στο οποίο έχουν «κολλήσει» εδώ και 20 χρόνια) στο 5,0% (το οποίο όλο υπόσχονται και τα δύο κόμματα εξουσίας και ουδέποτε το υλοποιούν) και στη συνέχεια στην παραπέρα αύξησή του, προκειμένου το επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα μας να πλησιάσει (και κάποτε να φτάσει) το επίπεδο εκείνων των χωρών στις οποίες υπάρχει μια τέτοια εκπαίδευση πραγματικά υψηλής ποιότητας.

* Ο Μανόλης Γ. Δρεττάκης είναι πρώην: Αντιπρόεδρος της Βουλής, υπουργός και καθηγητής της ΑΣΟΕΕ